

Mikor érdemes beleállni a vitába?

Elérkeztünk az év egyik legérdekesebb hetéhez. Rási első magyarázata ebben a hetiszakaszban:

„Ez a szakasz alaposan meg van magyarázva [jáfe nidreset] Rabbi Tanchuma gyűjteményében.”

A hét főszereplője ugyanis Korách, aki a viszálykodás legfőbb megtestesítője a Tórában.

Sajnos túl gyakran válik ez a téma újra meg újra aktuálissá. Valószínűleg ezért lehet, hogy „ez a szakasz alaposan meg van magyarázva”, mert több alkalmunk nyílt rá, hogy elmélkedjünk rajta, mint ahányszor ideális esetben akartunk volna.

Kívülről úgy tűnhet, hogy a zsidó népben túl sok a kicsinyes vita a hatalomért, hiányzik az egység, az összetartás. A prágai Maharal szerint ennek gyökere a szentségből, a fontosság tudatából ered, hiszen a fontossághoz valóban illik a nagyság (*Necách Jiszráél* 25). Ez az, ami egyesekben sajnos eltorzul, és viszályhoz vezet.

Farnadi-Jerusálmi Temima rajza. Köszönjük!!

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Az orti.hu célja a hagyományos zsidó értékek, autentikus tórai tanítások megjelenítése közérthető, modern formában. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Írta és szerkesztette: Szántó-Várnagy Binjomin, a Bét Jehuda közösség rabbija (Budapest, 1084 Scheiber Sándor utca 2.).

Megjelenik 130 példányban.

Kapcsolat, feliratkozás, jó tanácsok vagy önkéntes segítség felajánlása: ortimagazin@gmail.com.

Helyreigazítás

Az előző számban a *Mit kérhetünk szombaton egy nem zsidótól?* c. cikk végén írtuk:

Ugyanitt azonban a Misna Berura kifejti, hogy ha az utalás nem tartalmazza a parancsot, akkor az mégiscsak megengedett (pl. „milyen sötét van itt!”).

Fontos feltétel maradt ki a témából, melyet itt (valamint a honlapon elérhető cikkben) pótlunk:

Az ilyen módon végzett munka hasznát azonban csak abban az esetben élvezhetjük, ha az valamilyen meglévő hasznot egészít ki (pl. feljebb tekeri a már égő világítást).

A kimaradt információért ezúton is elnézést kérünk!

Egy másik lehetséges értelmezése annak, hogy a mostani hetiszakasz „*jól meg van magyarázva*”: a vitatkozó felek mindig meg tudják magyarázni, hogy miért fontos az ő vitájuk, miért nekik van igazuk, és miért szent az az ügy, amit képviselnek.

De vajon valóban minden vita eredendően rossz? Tényleg jobban tennénk, ha nem vitatkoznánk semmin?

„*Ráv mondta: mindenki, aki erősíti a viszályt [mácházik bámáchloket], tilalmat szeg meg, ahogyan írva van: ne legyen olyan, mint Korách és gyülekezete¹.*” (Szanhedrin 110a, Mózes 4., 17:5 alapján)

A héber *máchloket* szónak magyarul többféle megfelelője létezik: vita, veszekedés, viszály. A tórai történet alapján egyértelmű, hogy Korách gyülekezete esetében nem egyszerű nézeteltérésről van szó. Ezért feltehetjük, hogy nem ez lehet az, amit a fenti talmudi mondás tilalmasnak számít.

Sok vita esetében pusztán arról van szó, hogy különböznek a látásmódjaink, és megbeszéljük az ezzel kapcsolatos pro és kontra érveket. Világos, hogy ez nem ugyanaz, ami Korách gyülekezete esetén történt.

Sőt, éppen ellenkezőleg: ha a másképpen gondolkodók hajlandóak egymással türelmesen a nézetkülönbségeikről beszélni, az éppen nem viszályhoz, hanem békességhez vezet.

A Talmud szerint, amikor két ember annyira gyűlöli egymást, hogy nem hajlandóak be-

szélni egymással, akkor nem is tanúskodhatnak a másiktól:

„*Ki számít úgy, mint aki gyűlölő? Az, aki három napig nem beszélt a másikkal a gyűlölete miatt.*” (Misna, Szanhedrin 3:5)

Olyan helyzet is van, amikor kötelességünk felszólalni a gonoszság ellen. A Tóra ugyanis ezt is megparancsolja:

„*Ne állj tétlenül felebarátod vérénel.*” (Mózes 3., 19:16)

Ha azt látod, hogy egy másik ember veszélybe kerül, és neked lehetőséged van arra, hogy megvédjed őt ettől, akkor a Tóra ezt előírja.

Ugyanez a parancsolat a *láson hárá [rossz beszéd]* tilalmát is felülírja bizonyos esetekben (mely egyébként ugyanabban a tórai mondatban szerepel!):

„*Ne járj népedben hírvivőként.*” (Mózes 3., 19:16)

Általában helytelen, tilalmas dolog rosszat mondani másokról. E tilalom alól – a közhi-edelemmel ellentétben – nem mentesít az sem, ha az adott információ igaz.

A valódi mentség – sőt, kötelezettség – a láson hárá mondására az, ha az konstruktív céllal történik, azért, hogy például megmentsen valakit egy veszélytől. Ha monduk ismerünk egy trükkös csalót, akkor figyelmeztetnünk kell a veszélyre azokat, akik potenciálisan az áldozatai lehetnek.

1 A Tórából idézett eredeti mondat a *ketoret*ről beszél, vagyis a füstölőszerről, amit csak kohénok végezhetnek, de a Mózes és Áron ellen lázadók is bemutatták – Mózes és az Örökkévaló javaslatára, mintegy próbaként. A serpenyőikről azt írja a Tóra, hogy szentek lettek, mivel valóságos szertartásban vettek részt, és meg kell őrizni fizikai emlékeztetőként a későbbi nemzedékek számára, „*azért, hogy ne legyen olyan, mint Korách és gyülekezete*”.

A parancs tehát – legalábbis első olvasatra – nem magára a vita tilalmára vonatkozik, hanem az emlék megőrzésére. A Talmud gyakran tágabb értelemben olvassa és értelmezi a tórai szöveget. Számos értelmezés szerint azért, hogy egy rabbinikus törvényhez tórai gyökeret találjon.

Ugyanez az elv érvényesül a vita esetében is. Ha azt várjuk, hogy a vita által megmenthetjük embertársainkat valamilyen bajtól, akkor nem mondhatjuk, hogy „mi békés emberek vagyunk, kerüljük a konfliktust”.

Igaz mindez annak ellenére, hogy Korách és követői is minden bizonnyal azt gondolták magukról, hogy a zsidó nép szent ügyét szolgálják azzal, hogy a „zsarnokoskodó” Mózes rendszerét megdöntik.

Akkor mégis hogyan remélhetjük, hogy mi magunk nem esünk az ő hibájukba?

Van egy fontos különbség, amit minden ilyen helyzetben szem előtt kell tartanunk. Ez pedig a „harcos mentalitás”.

A kérdés az, hogy az ember hogyan éli a mindennapjait: **inkább keresi a békét, kerül a konfliktust, vagy pedig ahol csak lehet, „kiáll a jogaiért”?**

Akár az egyik, akár a másik úton jár az ember, ez mindenképpen egy állandósult szokás, aminek messzemenő hatásai vannak az emberi kapcsolatokra.

Egyszer megkérdeztek egy rabbit, aki házaspároknak segített a békéjét [*sáalom bájit*] helyreállítani, hogy mi a leggyakoribb válok? Talán a hűtlenség? Vagy az anyagiak? Esetleg a szülők által okozott konfliktusok?

A rabbi azt felelte, hogy maga a harc az, ami a legtöbb kapcsolatot megmérgezi. Bármilyen kiváltó oka is legyen a súrlódásoknak, az, ahogyan utána ezeket kezeljük, sorsdöntő fontosságú.

Ha előre tudható, hogy „csata” lesz abból, ha bármilyen szokatlan, váratlan esemény történik a családban, akkor érthető, hogy a családtagok ezt egy idő után meg fogják

unni, és menekülni próbálnak a feszült helyzetből.

Természetesen ez nem jelenti azt, hogy ne lenne fontos, hogy kultúrált formában időről időre megbeszéljük azt, ami számunkra fontos. Nem mindegy azonban az, hogy milyen stílusban és mikor tesszük ezt meg. Az utóbbi illetően: lehetőleg ne akkor, amikor a feszültséget okozó események történnek, mert ez csak fokozza a „robbanásveszélyt”.

Az ehhez vezető önvizsgálat legfontosabb kérdése:

vajon élvezem a harcot vagy sem? Keresem a lehetőségét vagy kerülöm?

Mesélnek egy történetet egy rabbiról, aki ismert volt arról, hogy a vallás védelmében mindig határozottan kiállt mások ellen. Volt egy segítőtje, aki mindig részt vett ezekben a csatákban.

Egyszer a rabbi azonban feddést mondott a segítőjének: az a különbség közted és köztem, mint a házigazda és a macska között. Igaz, hogy mindketten üldözik az egeret. Viszont a házigazda nem örül, amikor egeret lát – a macska azonban igen.

Az üzenet: a rabbi célja az Örökkévaló dicsőségének helyreállítása. Ha nem lennének az Örökkévaló Tóráját megszegő emberek, akkor annak a rabbi örülné. A segítője viszont hiányolná a harc izgalmát, amihez már hozzászokott.

Meggyőződésem, hogy ez az elv mindnyájunknak iránymutatást adhat abban, hogy ne keveredjünk olyan rossz társaságba, mint amilyen Koráché.

Ha mindennapjainkban a béke útjait gyakoroljuk, és a természetünkkel válik a konfliktuskerülő mentalitás, akkor a stresszes hely-

zetekben is képesek leszünk tiszta fejjel végiggondolni, hogy vajon érdemes-e beleállni az adott vitába vagy sem. Azt, hogy vajon valóban magasztos, szent célért küzdenek a résztvevők, vagy – akárcsak Korách esetében – a saját dicsőségükért.

Utóirat: Egy másik fontos intő jel az ilyen konfliktusoknál a résztvevők szándékai. Ahogyan Bölcsseink tanítják:

„Minden olyan vita, mely a Teremtő kedvéért történik [lesém sámájim], végül megmarad. Ilyen Hilél és Sámáj vitája. És minden olyan vita, amely nem a Teremtő kedvéért történik, végül nem marad meg. Ilyen

Korách és gyülekezetének vitája.” (Ávot 5:17)

Amint Rabbi Yitzchak Breitowitz rámutat, erre a fontos kritériumra már maga Mózes is utalt azáltal, ahogy Korách vádjaira felelt. Korách ugyanis azzal érvelt, hogy egyáltalán nincs szükség vezetőkre, hiszen „*az egész nép szent*” (Mózes 4., 16:3).

Mózes viszont erre egyáltalán nem válaszolt. Hanem azt kérdezte, hogy miért nem elég nekik a lévita státusz: „*kohénok is akartok lenni?*” (16:10) Ebből látszik, hogy Korách lázadását nem az a „szent cél” motíválta, amit magáról hirdetett.

Emlékezünk

Ezen a héten csütörtökön (július 4. / sziván 28.) van közösségünk elnökének, Vadász Magdának férje, Vadász Gábor utáni jorcájtja (*Gávriel Efráim ben Jáákov Cháim*), aki évekig elnöke volt közösségünknek.

Gábor különleges türelmes, szeretettel teli személyisége közkedvelt vezetővé tette, fontos örökséget hagyott maga után, melyet felesége szakadatlan kitartással és fiatalos energiával folytat. Gyermekük és unokáik rendszeres látogatói és aktív tagjai közösségünknek, még a külföldön élő tagok első útjainak egyike a zsinagógába vezet.

A jorcájt alkalmából chájim áruchimot [hosszú életet] kívánunk a hozzátartozóknak és azt, hogy Gábor emléke mindnyájunknak szolgáljon inspirációként!

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este:** 19:04 és 20:24 között.

Szombat kimenetele: 21:44.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 8:51-ig.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulunk, 18:30-tól imádkozunk.

Hétfőn és csütörtökön reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szombat-vasárnap (július 6-7.) lesz **Támuz hónap újholdja**.

A hónap jellege a zsidó hagyományban²: a látás.

Sábát sálom! Gut sábesz!

² A Széfer Jecirá, az egyik legkorábbi hagyományos kabbalisztikus szöveg, mely az 5. fejezetében a 12 hónapot az ember 12 képességének felelteti meg (beszéd, gondolat, járás, látás, hallás, cselekvés, együttlét, szaglás, alvás, harag, ízlelés, nevetés).